

šola vsaj po en izvod »Zvončka« in »Knjižnice za mladino«, ne moremo preračunati. Do tedaj je še dolgo, dolgo. So sicer nekateri kraj. šol. sveti, ki določijo vsako leto po nekaj v ta namen, a ta denar porabijo potem drugam ter se izgovarjajo, da ni denarja. Ta izgovor je sicer piškav! Ako gre občinski predstojnik kam v eno uro oddaljeno vas, ima za svojo pot 10 K in da je bolj imeniten, vzame s seboj še tajnika, ki mu plača 6 K. »Zvonček« in »Knjižnica« bi za ta znesek dohajala vse leto v šolo.

In pri takšnih razmerah hoče g. ravnatelj uvesti še nove predmete. Ali bi ne bilo bolje, da bi se potrudil, da bi se šolstvu v tem odpomoglo? Lepo priložnost ima, ker je član okrajnega in deželnega šol. sveta.

Nekaj naj tu javno pribijem! Vlada je pokazala, da so v Istri takšne razmere, da ni potreba niti c. kr. okr. nadzornikom, da bi znali nemški. Tem manj je torej treba učiteljem, a to le Italijanom. Kedaj se bodo potrudili slovenski deželni in državni poslanci, da uveljavijo to za Slovence in Hrvate?

Omenim naj še, da oni italijanski nadzornik, ki ne zna nemščine, ni absolviral učiteljskega ni v Italiji ni v Tridentu, pač pa v Kopru, kjer je napravil maturo l. 1877., a težko, da se je posrečilo napraviti to še kateremu Slovencu brez znanja nemščine. Iz tega se učimo, da ne smemo soditi znanja in olike učiteljstva po znanju nemščine, ker nam je pokazala vlada sama, da to ni merodajno merilo.

Dr. Sitnež.

Na razstavo v Zagreb k bratom Hrvatom v nedeljo 22. jan. 1905!

V zadnji številki pr. t. je »Učit. Tovariš« naznanil, da se vrši velika razstava risarij v Zagrebu od 22. decembra 1904 do 15. januarja 1905, ki jo priredi sekcija »za promicanje umjetničkoga obrazovanja Hrvatskega društva za unapredjenje obrazovanja.« O Božiču je posetilo nekaj slovenskih učiteljev razstavo v Zagrebu, toda tedaj so šele pričeli razstavljati risarije in to zaradi tega, ker je hrvaškemu učiteljem neki koncert povzročil mnogo dela. Toda gostoljubnosti hrvaškega učiteljstva se imamo prezgodnji obiskovalci razstave zahvaliti, da se nismo vrnili, ne da bi kaj videli, temveč vračali smo se s pravo srčno zadovoljnostjo in z velikim občudovanjem vsega tega, kar smo videli. Gosp. učitelj Ivan Tomašič je bil tako vrlo prijazen in nam je razkazoval še ne razstavljeni del risarij. Kar načuditi se nismo mogli, kakšni uspehi se dosežejo z novimi metodami. Razstava je velezanimiva. Razstavljene so risarije učencev, izgotovljene v moderni smeri, risane v zabaviščnih, ljudskih in meščanskih šolah, realkah, gimnazijah in učiteljskih Avstrije, Ogrske, Nemčije, Švice in drugih dežel. Gosp. Tomašič je tudi obljubil, da bo predaval o novi metodi, in poseben strokovnjak bo kritikoval delo g. Marina, kadar se udeleži več slovenskih učiteljev razstave.

Tudi risarije tovariša Šege iz Logatca so razstavljene. Razstava traja ves mesec januar. »Učit. Tovariš« družstvo za celjski in laški okraj« poseti razstavo v večjem številu v nedeljo dne 22. t. m. in pričakovati bi bilo, da se tega izleta udeleži tudi drugo slovensko učiteljstvo v mnogobrojnem

številu. Kdo si ogleda to razstavo, pridobi več, nego če bi prečital več metodičnih knjig o novi reformi.

V Celju, dne 8. januarja 1905.

Fr. Voglar,
učitelj.

Nižjeavstrijski deželni šolski zakon popravljen.

Dan 21. decembra l. l. mora vsegamogočna antisemitska stranka na Dunaju vpisati v svoje politične anale kot dan, s katerim je pričela bledeti s takim sijajem prižgana zvezda v antisemitizmu oblečenega klerikalizma.

Kakor je »Učit. Tovariš« že pisal, je predložil deželni odbor nižjeavstrijski deželnemu zboru nov šolski zakon o povišanju učit. plač. Zakon je bil tak, da smo že takrat izrekli mnenje, da ga vlada nikakor ne more predložiti v najvišje potrjenje, ako si noče dati sama sebi krepke zaušnice.

V prvem zasedanju sklenjeni in od večine sprejeti šolski zakon v nižjeavstrijskem deželnem zboru je bil tak, da je bilo učiteljstvo popolnoma izročeno v milost in nemilost antisemitski recte klerikalni brezobzirni stranki. In kdor pozna končne smotre te breznarodne, po nadvladi hrepeneče stranke, je moral priznati, da bi bil novi šolski zakon v tem obsegu in v tem zmislu, kakršnega je skoval dež. odbor, na čelu mu dr. Gessmann, prvi žebelj v rakev sicer precej zastarelemu, a vendar še dokaj dobremu državnemu šolskemu zakonu.

Sicer je trojica Gessmann-Lueger-Scheicher jako oprezno in zvito postopala pri operaciji novega šolskega zakona, za kulisami je pridobila celo vlado zase, dokaz temu ta, ker ni odprl v prvem zasedanju dež. zbora pri sklepanju novega šolskega zakona vladni zastopnik grof Kielmansegg niti enkrat ust — a račun so delali brez oštirja.

Usodepolno glasovanje o znani vladni zahtevi o 63 milijonih kredita v računskem odseku državnega zbora, poulične demonstracije socijalne demokracije, adresa vseučilišnih profesorjev in nebroj peticij in odposlanstev tako na naučnega ministra kakor tudi na bivšega ministrskega predsednika dr. pl. Koerberja so prisilile skupno ministrstvo, da ni predložilo že sklenjenega šolskega zakona v najvišje potrjenje, temveč ga vrnilo deželnemu zboru v nov pretres z onimi predlogi, kakršne so stavili vsi ravnokar imenovani faktorji. In glavna zahteva vseh teh raznih pojavov se je takorekoč koncentrirala v tem, da država ne sme izročiti vse oblasti nad šolstvom stranki, kakršno tvorijo ravno antisemiti. In vlada je spoznala resnost položaja, ako izroči v najvišje potrjenje tak šolski zakon, kakršnega je odobril v prvem zasedanju deželni zbor nižjeavstrijski, zakaj že dne 4. decembra l. l. je izrekel dr. pl. Koerber v nekako pomirjenje razburjene javnosti deputaciji, ki jo je vodil državni poslanec dr. Vogler, sledeče besede: »Die Regierung kann selbstverständlich nicht achtlos an der Bewegung vorübergehen, die diese Gesetze in weiten Kreisen hervorgerufen haben, und ebensowenig vermag die Regierung ein Grundprinzip unserer ganzen Schulgesetzgebung, die Obergewalt des Staates, bei ihrem Entschlusse zu übersehen«.

Deželni zbor nižjeavstrijski je bil sklican na dan 21. decembra l. l. edino-le v ta namen, da pretrese še enkrat ves zakon ter vstavi one izpremembe, kakršne je nasvetovalo

seveda v prvi vrsti napredno učiteljstvo s pomočjo — ulice. — In antisemitske korifeje so molče uklonile glave po ulici prisiljeni vladi ter sprejele soglasno tak šolski zakon, z vsemi onimi modulacijami, kakršnega je predlagala ravno vlada.

Glavna izprememba se je pač izvršila pri sestavi*) dež. šol. sveta in sploh pri nadzorstvu šolstva, namreč §§-i 23. in 49. — Tudi §§-i 12, 27, 30, 42, 43 in 44 pravnega razmerja učiteljstva so dobili več popravkov.

Vlada sedaj predloži gotovo tako izpremenjeni šolski zakon v najvišje potrjenje. In zakon bo potrjen. — Ali danes pribijemo dejstvo, akoravno nismo preroki, da je ravno ta zakon smrtni udarec antisemitski stranki; zakaj učiteljstvo, oproščeno sedaj najtežjih svojih skrbi za svoj obstanek, se bo oklenilo z vso vnemo ravno onih strank, ki so mu največ pripomogle do tako težko pričakovane regulacije plač in ki največ ravno prispevajo v pokritje teh stroškov.

A tudi slovenskemu učiteljstvu bodi ravnokar omenjeno dejstvo najboljši dokaz in navečja tolažba, da je v Avstriji odklenkalo klerikalizmu in njegovi premoči. Uverjeni smo, da danes v Avstriji ni možno doseči več najvišjega potrjenja takemu zakonu, ki bi bil v obraz najpreprostejšim zahtevam modernosti. Ako ni mogla doseči dunajska antisemitska stranka, za katero stojte takorekoč najvplivnejši klerikalni faktorji v Avstriji, svoje najsrčnejše želje, sankcioniranje takega šolskega zakona, ki ji je zagotavljal vso prihodnost — toliko manj bo dosegla pa naša klerikalna stranka, ki je korumpirana od nog do glave.

In naš klic bodi: Po tej poti naprej! Δ

V ofenzivi.

Vsakemu je gotovo znano, s kako ljubeznivostjo se je boril in se še bori zoper učiteljstvo in šolo naš zakleti sovražnik, ki čuje na ime klerikalizem. Žaljenje, zasramovanje, zaničevanje in poniževanje nas in našega stanu je bilo in je še vedno njegovo delo. Odbijali smo napade, kolikor smo mogli; bili smo v zadnjih dveh desetletjih v neprestani defenzivi. Ko je jeseni leta 1903. imel dr. Šusteršič svoj politiški shod v Cerknici, kjer je hujskal ljudstvo zoper šolo, trdeč, da so šole palače med kmetijskimi bajtami, je bilo ljudstvo nahujskano zoper nas in šolo tako, da je neki kmet zavpil v gostilnici: »Kdor bo prijatelj z našim učiteljem, naj ga vzame hudič!« O tem smo bili obveščeni, ker je to in še mnogo drugega slišala v stranski sobi neka učiteljska oseba. Ogorčeni smo objavili v »Tovarišu« članek o tej zadevi z odločno izjavo: Do tu — in nič več dalje! Konec je našemu potrpljenju; boj našim razžaljivcem, zasramovalcem in poniževalcem do zadnjega vzdihla! — Lansko leto z novim letom smo stopili v ofenzivo. Norca se je delal iz nas klerikalizem, trdeč, da je učiteljstvo brez pravega politiškega prepričanja, ker drži s tistim, ki ima slučajno moč v rokah. Naš boj na divje Amonite jim je temeljito zamašil usta; čeprav smo zahtevali odgovora na svoja izvajanja v dostojni obliki, ga ni bilo. Na naše trditve in dokaze ni bilo drugega odgovora kakor zopetno zasramovanje, poniževanje in zavijanje: Alkoholik! — Ali ni to infamija, kar piše »Učit. Tovariš!« Laž

in laž! — Tem zagrizencem bo že pokazala in plačala po zaslugi naša delegacija pri prihodnjem zasedanju deželnega zbora! — Ti so bili edini odgovori na naša stvarna, neovržena in resnična utemeljevanja. Da je bil klerikalizem možbeseda, je pokazal s tem, da je s sirovo in škandalozno obstrukcijo preprečil deželnozborsko zasedanje in s tem preprečil tudi rešitev proračuna, ki je imel postavko 300.000 K za izboljšanje bednega učiteljskega stanja, dokler bi ne rešili definitivno te zadeve.

In mi naj omahnemo in obupamo nad tem početjem? Nikakor ne: Boj moramo dobojevati! V kakršnem smislu smo začeli, v enakem smislu hočemo nadaljevati in končati. Premeniti moramo načrt bojevanja, ker so bili naši lanski Amoniti le priprava za boj. Poslali smo sovražniku parlamentarje, ki niso opravili ničesar, kar smo že naprej slutili. Užaljeni so se vrnili, kakor smo že naprej izjavili, z odgovorom: To je vse skupaj preneumno! — Izjavili smo že in to ponavljamo še enkrat, da bo naš boj odkrit, pošten, značajan, možat in resničen. Tak boj ne more škodovati, marveč mnogo koristiti; ne more biti premagan, ampak postati mora prej ali slej zmagovalec. Vsako bojevanje pa ni kratkočasno, ampak trudapolno resno delo. Večkrat bo naše bojevanje dolgočasno in duhomorno — pa vendar potrebno; večkrat smešno in ironično, resno in žalostno — pa vedno poučno in resnično. Opirali se bomo na zgodovino, na praktično življenje in razne dogodljaje. Prizanašali ne bomo nikomur, če je še tako visok, in imeniten; pri tem bomo po možnosti stvarni in manjkomogoče osebni; bičati hočemo greh, a grešniku prizanašati. Tudi sedaj pozivljamo sovražnika na stvarni odgovor v dostojni obliki, ker hočemo kot gentlemani dati vsakomur čast, kdor jo zasluži in je je tudi vreden; psovati, zmerjati in žaliti je otročje in nemožato.

Boj je potreben, ker le v boju je napredek.

Dr. Jan. E. Krek.

Ta rek bi bil na svojem mestu, ako bi se glasil: Pameten, pošten, odkrit in možat boj je potreben, ker le v boju je napredek. Opazujmo prirodo! Kaj vidimo? Boj na vsi črti: Škodljive živali in rastline so koristnim nasprotne. Volk požre nedolžno jagnje, lisica nedolžno divjačino, strupene rastline škodujejo živalim in ljudem, nekatere se žive kot zajedalci ob drugih rastlinah. Ptiči žro mrčes, mrčes uničuje rastline. Solčna gorkota oživlja zemljo, zima ali mraz uničuje življenje. Dobrodejni dež okrepuje in oživlja vso prirodo, razne elementarne sile kakor: toča, viharji, povodnji i. t. d. jo razdirajo in uničujejo. Ali ni pri človeku isto? Od zibeli do groba se vrstita žalost in veselje, delo in počitek, boj za obstanek človeštva je v vedni zvezi s koristjo in škodo, z zdravjem in boleznijo, z življenjem in smrtjo. Celo v nebesih je bil boj med hudobnimi in dobrimi angeli. Človek se mora vedno boriti, da ne pride v nasprotje s svojo vestjo, pamet se bori z neumnostjo, vednost z nevednostjo i. t. d. Človeštvo se bojuje med seboj že od obstanka in menda se bo do konca: Narod se bojuje zoper narod, vlada zoper vlado, močnejši hoče oslabiti in uničiti slabjšega, slabjši se stavi nasproti močnejšemu, zahtevajoč svojih pravic. Ako premišljujemo vse to, vidimo v vesoljstvu povsod nasprotje, povsod stati takorekoč silo proti sili, krivico proti pravici in red proti neredu. — Ne čudimo se torej, ako vidimo celo v verskih zadevah nasprotstvo in boj. Pametna

*) O vsem zakonu objavimo v kratkem še poseben članek.